

Persoonsnaam

Jos Gabriëls

Inleiding

Een persoonsnaam bestaat in essentie uit twee basiselementen: de voornaam en de geslachtsnaam. Zowel vóór, tussen als achter deze twee basiselementen kunnen andere naamonderdelen worden geplaatst. Deze aanvullende naamonderdelen zullen hier gemakshalve worden samengebracht onder de verzamelbegrippen ‘pre-posities’, ‘intra-posities’ en ‘post-posities’.

Een persoonsnaam bestaat dus — in ‘schrijfolgorde’ — uit de volgende onderdelen:

‘Pre-posities’	Voornaam	‘Intra-posities’	Geslachtsnaam	‘Post-posities’
Prof.dr.	Pieter Florisz.	graaf van	Rechteren	van Almelo

1. ‘Pre-posities’

a. Aanspreektitel

- dhr. (= de heer)
- mw. (= mevrouw)

b. Adelspredikaat

Bijvoorbeeld

- jhr. (= jonkheer)
- jr. (= jonker)
- jkvr. (= jonkvrouw)
- sir
- don

Let op: het adelspredikaat dient te worden onderscheiden van de adellijke *titel* (zie hierna sub 3a)

c. Ambtstitel als ‘pre-positie’

Bijvoorbeeld:

- prof. (= hoogleraar)
- lkol. (= luitenant-kolonel)
- ds. (= predikant)
- da. (= predikante)

d. Academische titel als ‘pre-positie’

- mr.
- ir.
- drs.
- dr.

2. Voornaam

a. Voornaam en roepnaam

Men dient zich rekenschap te geven van het onderscheid tussen de officieel geregistreerde voornaam en de in de dagelijkse omgang gebruikte roepnaam (of de kloosternaam bij r.k. religieuzen), waaronder

de betrokkene doorgaans bekend is geworden. Beide kunnen aanmerkelijk van elkaar verschillen.
Bijvoorbeeld:

- Josephina Johanna de la Mar	= Fien de la Mar
- Elisa Hendrik Bakhuijs	= Bep Bakhuijs
- Anno Sjoerd Brandsma	= Titus Brandsma O.Carm.

b...Varianten in de voornaam

- ***Officiële wijziging***
Bijvoorbeeld: Gerarda Victoria van Someren-Downer
(wijziging eerste voornaam bij Beschikking van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam op 7-1-1974 in 'Haya') => Haya Victoria van Someren-Downer
- ***Spellingsvarianten***
Bijvoorbeeld:
 - Johannes
 - Joannes
 - Johan
 - Joan
 - Jan
 - J.

c. Identieke voornaam

Personen met dezelfde voornaam worden onderscheiden door aan de voornaam een nummer, een patroniem of een bijnaam toe te voegen.

- ***Voornaam met een nummer***
Regerende vorsten met een identieke voornaam worden — overeenkomstig het gebruik in de bronnen en/of historische literatuur — genummerd met Romeinse cijfers.
Bijvoorbeeld:
 - Lodewijk XIV, koning van Frankrijk
 - Jan I, hertog van BrabantBij personen met een identieke voornaam die door de onderzoeker zelf worden genummerd, dienen de toegevoegde Romeinse cijfers tussen teksthaken geplaatst.
Bijvoorbeeld:
 - Philips [IV] van Wassenaer
- ***Voornaam met een patroniem:***
Bijvoorbeeld:
 - Pieter Cornelisz. Hooft
 - Michiel Adriaensz. de RuyterBij personen met een identieke voornaam die door de onderzoeker zelf van een patroniem worden voorzien, dient deze toevoeging tussen teksthaken te worden geplaatst.
 - Andries [Johansz.] de Jonge

Let op: er bestaat onderscheid tussen patroniemen die worden toegevoegd aan een voornaam en patroniemen die worden toegevoegd aan de geslachtsnaam (zie hierna sub 4a).

Let op: er bestaat onderscheid tussen patroniemen die worden toegevoegd aan een voornaam en patroniemen die tot achternaam zijn geworden.

- Bijvoorbeeld:
- Willem Beukelsz.
 - Sebastaan Egbertsz.
 - Gerrit Lucasz.
- ***Voornaam met een bijnaam:***
Bijvoorbeeld:
 - Jan zonder Land
 - Johanna de Waanzinnige
 - Hendrik de Zeevaarder

- Lorenzo de Prachtlievende
- Karel de Stoute
- Jan metten Lippen

Let op: Indien een voornaam zowel door een nummer als door een bijnaam wordt onderscheiden, dan dient alleen het nummer te worden vermeld.

Dus: Frederik II, koning van Pruisen => en niet: Frederik de Grote, koning van Pruisen

d. Initialen

Indien ervoor wordt gekozen om de voornaam niet voluit weer te geven, maar daarvan slechts de beginletter (initiaal) te vermelden, dan dient men acht te slaan op het volgende.

Als regel dient alleen de beginletter van de voornamen te worden vermeld. Een uitzondering hierop vormen voornamen die beginnen met Ph-, Ch-, Th- en Æ-klanken. In het geval een voornaam met een van deze klanken begint, worden de eerste twee beginletters weergegeven.

Bijvoorbeeld:

- Abraham wordt: A. (en niet Abr.)
- Franciscus wordt: F. (en niet Fr.)
- Sjoukje wordt: S. (en niet Sj.)
- Philip wordt: Ph. (en niet P.)
- Charles wordt: Ch. (en niet C.)
- Theodora wordt: Th. (en niet T.)
- Æmilius wordt: Æ. (en niet A.)

'Pre-posities'	Voornamen	'Intra-posities'	Geslachtsnaam	'Post-posities'	Territoriale titels ¹
	George VI				Koning van Groot-Brittannië
	Jan [II]	graaf van	Egmond		
Mr.	Claes Jacobsz.		Bicker		
	Jan zonder Vrees				Hertog van Bourgondië

3. 'Intra-posities' en geslachtsnaam

Aangezien de 'intra-posities' (= alle toevoegingen die voorafgaan aan de geslachtsnaam c.q. stamnaam) in de praktijk vaak moeilijk te scheiden zijn van de geslachtsnaam worden zij hier tezamen besproken.

a. Adellijke titel

Een Nederlandse adellijke titel is verbonden aan de geslachtsnaam en in geval van een samengestelde geslachtsnaam aan de stamnaam.

Bijvoorbeeld:

- graaf
- graaf (H.R.R.) [= des Heiligen Römischen Reich]
- baron
- baron (H.R.R.) [= des Heiligen Römischen Reich]
- ridder

b. Tussenvoegsel(s):

Tussenvoegsels maken deel uit van de geslachtsnaam, maar moeten daarvan — om indiceringsredenen — wel worden onderscheiden.

- d'

¹ Voor de territoriale titels: zie hierna sub 5.

- de
- den
- der
- des
- du
- het
- 't
- ten
- ter
- thoe
- le
- s'
- van
- von

Let op: persoonsnamen van buitenlanders worden geïndiceerd volgens de in het land van herkomst geldende regels van indicering.

Bijvoorbeeld:

- André le Nôtre => Le Nôtre, André
- Remi Aloïs van der Schelden => Van der Schelden, Remi Aloïs

c. Samengestelde geslachtsnaam

Bij samengestelde geslachtsnamen (= een stamnaam en een daarvóór of daarachter geplaatste toegevoegde geslachtsnaam) dient te worden geïndiceerd op de stamnaam (= de ‘oorspronkelijke’ naam). Om die reden wordt, in geval de stamnaam wordt voorafgegaan door een samengestelde geslachtsnaam, die toegevoegde geslachtsnaam tot de ‘intra-positie’ gerekend.

De stamnaam kan worden vastgesteld met behulp van: F. Josselin de Jong, 'Samengestelde geslachtsnamen', in *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie* 3 (1949) 11-72; *ibidem* 12 (1958) 65-80.

Bijvoorbeeld:

- De Savornin Lohman => Lohman, de Savornin
- Van Erp Taalman Kip => Kip, van Erp Taalman
- Steur van Vrijberghe de Coningh => Coningh, Steur van Vrijberghe de

d. Varianten in de geslachtsnaam

- *Officiële wijziging in de geslachtsnaam*

- Bijvoorbeeld: Ch.J.M. Ruijs van Beerenbroek
- (wijziging geslachtsnaam bij vonnis van de arrondissementsrechtbank te Roermond van 21-3-1895) => Ch.J.M. Ruijs de Beerenbrouck

- *Spellingsvarianten*

Bijvoorbeeld:

- Aker => Aecker
- Van Arkel => Van Erkel
- Van de Willigen => Van der Willigen
- Wijbo => Wybo

‘Pre-posities’	Voornamen	‘Intra-posities’	Geslachtsnaam	‘Post-posities’
Mr.	Cornelis		Groeninx van Zoelen	
Ir.	Nicolaas	s’	Jacob	
	Frederik	de Savornin	Lohman	
	W.J.	van Welderen baron	Rengers	

	Flor		La Roche	
--	------	--	----------	--

4. 'Post-posities'

a. Toenaam

De toenaam is geen onderdeel van de geslachtsnaam van een persoon, maar een door de betrokkene *zelf* aan zijn geslachtsnaam toegevoegd appendix.

- jr. of sr.
- patroniem: als afkorting (bijvoorbeeld: Fzn., Oz.) of voluit

b. Ambtstitel als 'post-positie'

Bijvoorbeeld:

- M.P. [= Member of Parliament]
- V.D.M. [= Verbi Divini Minister (= predikant)]
- KLTZ [= kapitein-luitenant-ter-zee]
- Afkortingen van kloosterorden: S.J. [= Jezuïet], O.P [= Dominicaan], O.F.M. [= Franciscan], C.S.S.R. [= Redemptorist] etc.

c. Academische titel als 'post-positie'

Bijvoorbeeld:

- Ing.[= eindexamen HTS]
- Ph.D.
- B.A.
- M.A.

d. Heerlijksaanduiding

Aan de geslachtsnaam kan — persoonsgebonden — de naam van een heerlijkheid worden toegevoegd.

Bijvoorbeeld:

- Van Wassenaer-Obdam
- Van Rechten van Gramsbergen
- Van Lynden tot Hemmen

Let op: geslachtsnamen met een toegevoegde heerlijkheidsaanduiding (= persoonsgebonden) dienen te worden onderscheiden van geslachtsnamen waarvan de heerlijkheidsaanduiding een vast onderdeel uitmaakt (= familiegebonden).

Bijvoorbeeld:

- Beelaerts van Blokland
- Van Tuyll van Serooskerken
- Van Nispen tot Sevenaer

'Pre-posities'	Voornamen	'Intra-posities'	Geslachtsnaam	'Post-posities'
Mr.	Jacob		Boreel	Jansz.
Mr.	Samuel		Muller	Fzn.
	Glenda		Jackson	M.P.
	S.V.G.L.	graaf van	Heiden Hompesch	van Ootmarsum

5. Territoriale titels en naamsalternatieven

De territoriale titels en de naamsalternatieven maken *geen* deel uit van de persoonsnaam. Zij zijn — in de meeste gevallen — echter wel van belang voor de identificatie van personen.

a. *Territoriale titels*

- *Nederlandse heerlijkheden*
Let op: heerlijkhedenbezit impliceert géén adeldom.

Sorteer-naam	'Pre-posities'	Voornamen	'Intra-posities'	Geslachts-naam	'Post-posities'	Territoriale titels
		Johan Derk Carel	baron van	Heeckeren	van Kell	Heer van Kell
Kell		Johan Derk Carel	baron van	Heeckeren	van Kell	Heer van Kell
		S.P.A.	graaf van	Heiden	Reinestein	Heer van Reinestein
Reinestein		S.P.A.	graaf van	Heiden	Reinestein	Heer van Reinestein

- *Adellijke titels ontleend aan een goed of grondgebied*

Sorteer-naam	'Pre-posities'	Voornamen	'Intra-posities'	Geslachtsnaam	'Post-posities'	Territoriale titels
Hoorne		Philippe	de	Montmorency-Nivelle		Graaf van Hoorne
Alva		Ferdinand		Alvarez de Toledo		Hertog van Alva
Turenne		Henri	de la	Tour d'Auvergne		Burggraaf van Turenne
Marlborough		John		Churchill		Hertog van Marlborough
	Sir	Winston		Churchill		
		Louis Francis Albert Victor Nicholas		Mountbatten		Graaf Mountbatten van Birma

b. *Naamsalternatieven*

- *Officiële verandering van geslachtsnaam:*
Lambertus Steenhorst => Lambertus (Bep) van Klaveren
- *Meisjesnaam / huwelijkse naam:*
 - Mary Noordanus => Mary Zeldenrust-Noordanus
- *Verlatinisering:*
 - Berent ten Broecke=> Bernardus Paludanus
- *Pseudoniem:*
 - Setske de Haan => Cissy van Marxveldt
- *Artiestennaam:*
 - Antoon Manders => Dorus
- *Schuilnaam:*
 - Frans Johannes Goedhart => Pieter 't Hoen
- *Kloosternaam:*
 - Catharina Dirks => Zuster Marie Adolphine

Naams-alternatief	‘Pre-posities’	Voornamen	‘Intra-posities’	Geslachtsnaam	‘Post-posities’
Naamswijziging		Lambertus		Steenhorst	
		Bep	van	Klaveren	
Huwelijkse naam		Mary		Noordanus	
		Mary		Zeldenrust-Noordanus	
Verlatinisering		Berent	ten	Broecke	
		Bernardus		Paludanus	
Pseudoniem		Setske	de	Haan	
		Cissy	van	Marxveldt	
Artiestennaam		Antoon		Manders	
				Dorus	
Schuilnaam		Frans Johannes		Goedhart	
		Pieter	’t	Hoen	
Klooster-naam		Catharina		Dirks	
	Zuster			Marie Adolphine	